

הקמת יחידת "עמיחי" בחיל המודיעין

ד"ר שמעון אביבי

ב-1 בינואר 2008 פקד אסון כבד את משפחת נבואני בכפר ג'ולס, את העדה הדרוזית ואת קהילת המודיעין הישראלית. אחד מטובי הבנים, סמ"ר תמיר נבואני, לוחם בסיירת מטכ"ל, נהרג במהלך תרגיל ניווט בדרום הארץ. למרבה הצער, שמו של חייל נוסף בקהילת המודיעין עומד אפוא להיחקק בקיר המבוך באתר ההנצחה הממלכתי לחללי קהילת המודיעין בגלילות.

תרומתם של הדרוזים לקהילת המודיעין לא תסולא בפז. מטבע הדברים לא ניתן לספר על כך ברבים, ולפיכך נסתפק כאן בסקירה תמציתית על חלקם של הדרוזים בפעילות המודיעין והביטחון בתקופת היישוב ובהקמת יחידת "עמיחי" בחיל המודיעין.

הפעילות לפני קום המדינה

עוד לפני הקמת המדינה התקיים שיתוף פעולה ביטחוני בין דרוזים ליהודים. שיתוף פעולה זה, שראשיתו בתחילת שנות ה-30 של המאה ה-20, התאפיין בחמישה נושאים עיקריים: מודיעין, רכש, הגנה, מבצעים וסוכני השפעה. בתחום המודיעין גויסו דרוזים בארץ-ישראל ובסוריה והם דיווחו ידיעות במגוון נושאים ואף אפשרו את שתילתם של סוכנים מדווחים דרוזים בקרב המתנדבים לעזרת הכנופיות בארץ-ישראל. בתחום הרכש העבירו דרוזים נשק ל'הגנה' לאחר שנדונו עמם הדרכים להשיגו. בנושא ההגנה נדונה אפשרות סיוע הדדי בין יישובי הדרוזים ברמת-הגולן ליישובים היהודיים בעמק-החולה; דרוזים הציעו לעבד תכנית משותפת להגנה על הכפרים הדרוזיים ועל היישובים היהודיים בצפון הארץ ונקבעו סדרי תיאום בין תחנות נוטרים לבין הדרוזים בכרמל ובשפרעם לצורכי הגנה. בתחום שיתוף הפעולה המבצעי נעשה ניסיון, שנכשל, להתנקש בחייו של מנהיג התנועה הלאומית הערבית-פלסטינית חאג' מחמד אמין אל-חוסייני בביירות, ודרוזים ביצעו פעולות חבלה בסוריה ומעבר לקווי הערבים בארץ-ישראל. סוכני השפעה הדרוזים הפיצו בקרב בני עדתם את רעיון הניטרליות האוהדת את היהודים. הם הביאו לשיחות בין היהודים לבין קצינים דרוזים מגדודו של שכיב והאב, שהגיע מסוריה לארץ-ישראל כחלק מ"צבא ההצלה" של קאוקג'י ועודדו עריקה של חיילים דרוזים מגדוד זה.

יחידת "עמיחי"

חודשים מספר לאחר מלחמת יום הכיפורים התפרסם בעיתון "במחנה" ריאיון עם אל"מ בנימין (פואד) בן אליעזר, מפקד החטיבה הדרוזית 300 (לימים שר הביטחון). בכתבה סיפר המח"ט שמחזור ראשון של 25 חיילים דרוזים, בוגרי העתודה האקדמית, הוצב לראשונה לשירות ביחידתו. בחטיבה לא היו תפקידים הדורשים השכלה אקדמית ומפקדה התלבט במציאת השיבוץ היאה להם. באותה תקופה התקשה חיל המודיעין להתמודד עם הַרְרֵי החומר הגלוי בשפה הערבית, שהלכו ונערמו על שולחנו וחיבו עיבוד מודיעיני משפה זו, בעוד מספר בוגרי המגמה המזרחנית בבתי הספר התיכון שהתגייסו לצה"ל מצומצם ואינו עונה על הצרכים.

הרעיון הבזיק אצל רס"ן שלום הררי (לימים תת-אלוף), ששרת אז במחלקת איסוף באמ"ן: שחיילים אקדמאים דרוזים, שהם לראשונה גם בוגרי אוניברסיטאות בארץ, ביודעם את השפה הערבית ואת השפה העברית על בוריין, הם בעלי כלי ניתוח אקדמיים והיכולת לצמצם את הפערים בצורכי כוח אדם בעל כישורים כאלה ביחידת "חצב", העוסקת בעיבוד חומר גלוי בעבור כל גורמי קהילת המודיעין. שלום העלה את הרעיון בפני סא"ל אפרים לפיד (לימים תת-אלוף), ששירת אף הוא במחלקת איסוף, והשניים הגישו נייר-מטה לרמ"ח איסוף דאז, מנחם דיגלי. לאחר התלבטות קצרה השתכנע דיגלי בפריצת הדרך המוצעת ונייר המטה הורץ לראש אמ"ן אלוף שלמה גזית. ב-12 באוגוסט 1974 נתנה לשכת ראש אמ"ן אור ירוק לקידום המהלך. שלום נסע לפואד, מח"ט 300, כדי להציג לו את ההצעה לפתרון שיבוצם הנאות של האקדמאים הדרוזים. פואד בירך על הרעיון והבטיח לעזור במימושו ככל יכולתו.

בתוך זמן קצר, בסיועם של פואד ופיקוד הצפון ובניצוחו של אפרים לפיד, הוקם בסיס משנה של יחידת חמ"ן "חצב" בצפון הארץ, ובה שרתו חיילים דרוזים אקדמאים. מיקום הבסיס בצפון אפשר לחייליו שירות בקרבת ישוביהם ולא רחוק מאוניברסיטת חיפה, שבה יכלו להמשיך בלימודיהם, דבר שיצר ביקוש מוגבר לשרת ביחידה. שלום ביקש לקרוא לבסיס החדש על שם חברו הטוב רס"ן עמיחי בוכוול, קמ"ן חטיבתי שנהרג בכ"ב בתשרי תשל"ד ליד תעלת סואץ וקיבל את אות המופת לאחר מותו. דא עקא, שעל-פי נוהלי צה"ל אין לקרוא בסיסים ומחנות צבאיים על שם חללי צה"ל אלא אם כן מדובר בקצינים בדרגת אלוף ומעלה. במחלקת איסוף היה נוהג פנימי ולפיו הוגה רעיון של פרויקט כלשהו רשאי לכנותו בשם אחד מילדיו. בכור בניו של שלום נקרא עמיחי, על שם החבר שנפל. לפיכך החליט שלום לקרוא ליחידה החדשה על שם בנו, ובכך להנציח למעשה את עמיחי בוכוול ז"ל. בסיס "עמיחי" עלה ופרח מאז. תרומת החיילים האקדמאים הדרוזים הייתה איכותית ביותר, וחשיבותה כיום אף גדלה.

תרומתם של הדרוזים למודיעין נרחבת ובעלת חשיבות מן המעלה הראשונה. לא נוכל להרחיב ולספר על כך אלא למלא פינו מים ולהסתפק בהבעת הערכה עמוקה לחיילים הדרוזים האלמונים הנוטלים חלק בפעילות קהילת המודיעין.

פורסם לראשונה בתוך רוני כתרי (עורך), **מבט מל"מ** – כתב עת לענייני מודיעין וביטחון, גיליון 52, דצמבר 2008, עמ' 26.